

**Papa,
hoe word ik rijk?**

Mohamed Ouaamari

Papa, hoe word ik rijk?

Dit boek is bedoeld voor informatieve en educatieve doeleinden. De auteur put uit en deelt zijn persoonlijke ervaringen. Voor advies op maat wordt aangeraden om ook een financieel adviseur, religieus geleerde of andere deskundige te raadplegen. Er bestaan verschillende interpretaties aangaande Islamic finance. Bij twijfel over shariaconformiteit of financiële beslissingen is het raadzaam om ook professioneel advies in te winnen bij een erkende sharia-expert of islamitisch financieel adviseur. De auteur en uitgeverij kunnen niet verantwoordelijk worden gehouden voor eventuele gevolgen van het gebruik van de informatie in dit boek. Het toepassen van de inhoud is naar eigen inzicht en verantwoordelijkheid.

Inhoud

Boodschap van de papa	7	LES 7: Shariaconform beleggen	85
De mythische Vlaamse middenklasse	8	Wat is nu halal beleggen?	86
Waarom moslims niet beleggen	11	Risico	98
De fatwa die alles veranderde	14	Rendement	100
Ik, de moslim- en amateurbelegger	17	Wat is een beursindex?	102
LES 1: Rente is een zonde	21	Beleggen als moslim	105
Lenen bij Jeroen	22	LES 8: Doe niet moeilijk, koop ETF's	107
Het religieuze renteverbod	24	Behaal meer rendement dan 95%	
Soorten <i>riba</i> (rente)	27	van de professionele beleggers	108
Moderne kritiek op het renteverbod	29	Beleggingsrekening openen	112
LES 2: Niets mis met winst op winst	31	Investeer in islamitische ETF's	116
Het achtste wereldwonder	32	LES 9: Koop enkel de beste bedrijven	121
LES 3: Lees, leer en bezin je voor je begint	41	Obligaties	124
<i>Finfluencers</i> en gouden bergen	42	Sukuk – een wolf in schapenvacht?	126
Jonge beleggers, verenig u	44	Individuele aandelen?	128
Lees, kijk en luister (gratis) verder	46	Verschillende soorten aandelen	131
Leren én doen	47	Fundamentele analyse	134
Islamitische kennis	48	Tijdsintensief proces	138
Intentie: waarom beleg je?	49	Familiale holdings	139
LES 4: Financiële zelfzorg	51	Grondstoffen	141
Hoe ik grip probeer te krijgen op mijn geld	52	Crypto	144
LES 5: (Be)spaar	63	Beleggingsstrategieën	150
Lessen van mama	64	Bouw een shariaconforme portefeuille	179
Focus op inkomsten, niet alleen besparen	65	Portefeuillebeheer	185
Eenvoudig extra verdienen	66	LES 10: Huren is geen weggegooid geld	191
Noodfonds: jouw financiële veiligheid	67	Het familiefeest	192
Beleg met geld dat je kunt missen	69	LES 11: Geef aan de armen	203
LES 6: Welkom op de beurs	73	Belastingen zijn goed	204
Investeren in de winkel van je neef	75	Islamitische visie op rijkdom en belasting	206
Een beursgang of IPO: geld ophalen op de beurs	76	Wat doen we met de belastinginkomsten?	208
		Zakat, een vermogensbelasting	211
		LES 12: Omarm de toekomst	243
		Islamitische fintech	244
		Geraadpleegde werken	257

Boodschap van de papa

De mythische Vlaamse middenklasse

8 Als kind en kleinkind van migranten had ik een andere verhouding met geld dan mijn leeftijdsgenoten die opgroeiden in klassieke, welgestelde Vlaamse huishoudens. Ik groeide op zonder luxe of dure spullen. We aten goedkoop maar gezond. Onze familie was vaste klant bij een boer bij wie je groenten, aardappelen, kolen en uien in bulk en tegen lage prijzen kon inslaan. Grote zakken meel zorgden voor vers, huisgemaakt brood. Vlees aten we alleen bij speciale gelegenheden, terwijl bonen, kikkererwten en linzen onze dagelijkse kost waren. Douchen deden we één keer per week om warm water te besparen. We zaten altijd in de woonkamer, de enige verwarmde ruimte in huis. Met de deuren dicht verzamelden we knus rond een knetterend houtvuur, op een schapenvel dat bij het laatste offerfeest was gevuld. Onze spullen waren vrijwel allemaal tweedehands, inclusief de televisie waarmee we via een antenne de sneeuwachtige zenders van de openbare omroep bekeken. Kabeltelevisie hadden we niet.

Een doorsnee Marokkaans huishouden van vóór het millennium leefde eigenlijk onbedoeld volgens de duurzaamheidsregels waar groene wereldverbeteraars ons vandaag mee om de oren slaan. Alleen het houtvuur was allesbehalve duurzaam, met alle risico's op koolstofmonoxidevergiftiging vandien.

Als kind merk je niet dat je volgens maatschappelijke normen arm bent. Sterker nog, ik ken mensen die volgens het FIRE (*Financial Independence, Retire Early*)-principe leven. Dat betekent dat je zwaar bespaart om vroeg met pensioen te kunnen, en toch hadden zij minder kwaliteit van leven dan wij toen. Voor ons was zuinigheid geen keuze, maar de tijdelijke uitkomst van mijn grootvaders avontuur: hij liet de Marokkaanse Rif achter om zich in Vlaanderen te vestigen.

9 Pas toen ik in contact kwam met Vlaamse kinderen, ontdekte ik dat we niet op dezelfde financiële golflengte leefden. Zij gingen elke maand naar de bioscoop, in december of april op skivakantie en hadden kabeltelevisie. De Sint bracht hun dure cadeaus, in plaats van een sinaasappel en wat chocoladeletters. En wat was ik jaloers op al die kinderen die naar de kerstshow van Samson en Gert mochten in de Koningin Elisabethzaal. Ik herinner me nog hoe we na de zomervakantie in de klas moesten tekenen wat we hadden gedaan. Mijn klasgenoten tekenden pretparken, stranden in Spanje of ijsjes aan de kust, terwijl ik tekende over mijn vakantie in het Krugerpark. Niet dat beroemde nationale safaripark in Zuid-Afrika, maar een armtierige speeltuin in Borgerhout.

Die Vlaamse kinderen waren niet eens rijk. Ze hoorden bij de middenklasse: een soort mythisch wezen, de heilige graal van de politiek. De middenklasse bestaat uit mensen met een groot besteedbaar inkomen die ondernemen, sparen en investeren. Kortom, mensen die geld opbrengen in plaats van kosten. Altijd handig voor een economie.

Als de Vlaamse middenklasse de heilige graal is, dan zijn migranten een vloek. Migrantten staan onderaan de maatschappelijke ladder. Ze kosten geld om te integreren, werken minstens even hard – vaak harder – dan die middenklasse, maar worden minder goed betaald voor zwaarder werk. Bovendien zijn ze vaak de eerste slachtoffers van economische tegenwind en leven ze in minder gezonde omstandigheden, met hogere ziektekosten tot gevolg. Voor kille politici zijn deze mensen dus minder waardevol, omdat ze geld kosten.

Een faillissement overleven

10 In 2025 word ik vader van een dochtertje, en ik ben verheugd om te kunnen zeggen dat ze geboren wordt in een middenklassegezin. Driewerf hoera! *Al hamdoelilah* – alle lof aan God. Maar het was niet vanzelfsprekend om dit punt te bereiken. In 2020 moest ik nog een persoonlijk faillissement incasseren na vijf jaar freelancen in de communicatiesector. Ik was vooral een gepassioneerd ‘creatief strateeg’, iemand die bedrijven en organisaties hielp met jongerencommunicatie en digitale strategieën. Maar in boekhouden was ik een ramp. Zo getalenteerd als ik was in mijn vak, zo amateuristisch en nonchalant was ik met geld en de zakelijke kant van mijn werk. Facturen opsturen vergat ik vaak, betalingen volgde ik niet op, btw-aangiftes diende ik te laat in, en ik hield te weinig geld apart voor belastingen en sociale bijdragen. Vrijwel elke fout die een jonge ondernemer kan maken, heb ik gemaakt. De boetes stapelden zich op als een stapel pannenkoeken op een kinderfeestje. Ik zag zoveel deurwaarders dat ik nog steeds stress krijg van een rinkelende deurbel of een brief in mijn brievenbus. Als je deurwaarders bij naam kent, weet je dat het misloopt.

Maar kijk, ik heb die donkere periode overleefd. Ik was jong en had geen groot kapitaal of huis om te verliezen. Dat de royalty's van mijn eerste boek, *Groetjes uit Vlaanderen*, rechtstreeks naar de curator gingen om schulden af te lossen, is het zuurste aan die periode. Het was een fase waarin ik vooral investeerde in mezelf en mijn ervaringen, niet in tastbare activa zoals spaargeld, vastgoed of een auto. De overtuiging dat persoonlijke ontwikkeling belangrijker is dan geld verdienen, heb ik meegekregen uit mijn jeugd. Zonder de sociale welvaartsstaat was ik arm geweest, maar dankzij goed en bijna gratis onderwijs heb ik me nooit arm gevoeld. Het onderwijs heeft me gemaakt tot wie ik vandaag ben.

Sinds mijn faillissement werk ik voor een werkgever, met een voorspelbaar loon en zonder al te veel gedoe. Verantwoord omgaan met geld werd belangrijker toen we besloten aan gezinsuitbreiding te doen. Ik begon te sparen en verkende voorzichtig hoe ik dat geld kon laten groeien. De afgelopen jaren, waarin inflatie flink huishield, passeerden doemberichten over koopkracht en duurder wordende winkelkarren in elk nieuwsbericht de revue. Op zo'n moment besluit je toch eens te onderzoeken hoe je jezelf kunt beschermen tegen geldverlies. De inflatie was zo hoog dat je, bij wijze van spreken, 10% van je spaargeld spontaan in rook zag opgaan zonder dat je er iets aan deed.

Wat doe je in Allahs naam met zulke informatie? De kranten adviseerden beleggen om inflatie te bestrijden: obligaties, staatsbons, termijnrekeningen, fondsen en aandelen. Ondertussen moest ik *crypto-bro's* van me afslaan die me probeerden te overtuigen alles in ‘het nieuwe goud’ te steken. Alleen al de gedachte aan beleggen maakte me misselijk, en bovendien kende ik amper moslims die in beleggingsproducten investeren.

Waarom moslims niet beleggen

De gemiddelde Vlaamse investeerder houdt van goedgevulde spaarrekeningen met veilige rentes en fermettes met grote achtertuinen, gelegen aan een drukke steenweg in een randgemeente van een grote stad. Het aandelenbezit in Vlaanderen ligt flink lager dan het Europese gemiddelde, terwijl Vlaanderen op het gebied van huizenbezit de absolute Europese kampioen is. Hoe absurd hoog de vastgoedprijzen ook zijn, het blijft een van de populairste manieren voor Vlamingen om vermogen op te bouwen. Vastgoedbezit wordt bovendien actief aangemoedigd door de overheid. Begin 2024 zei Vlaams minister-president Matthias Diependaele:

‘Eigendomsverwerving is essentieel voor de Vlaming en de Vlaamse woningmarkt. Op individueel niveau zorgt het voor vermogensopbouw en op Vlaams niveau creëert het een stabiele en robuuste woningmarkt. De mogelijkheid om een eigen huis te kunnen kopen, moeten we overeind houden.’

Volgens socioloog Pascal De Decker gaat deze Vlaamse fixatie op woningbezit terug tot het begin van de twintigste eeuw, toen de overheid mensen stimuleerde om huizen te kopen:

‘Tijdens de industrialisatie werden er krotten gebouwd rond fabrieken. Dat leidde al snel tot sociale onrust, ontkerkelijking en onzedelijk gedrag. Om de grip op de arbeiders niet te verliezen, ging de overheid het bezitten van een eigen huis onder de kerktoren promoten. Wie een huis moet afbetalen, gaat netjes naar zijn werk in plaats van op café te zitten.’

Toen mijn opa als arbeidsmigrant naar België kwam, heeft hij ook netjes gespaard voor een eigen woning. Hij was de eerste in onze familie die in België een woning kocht. In de jaren 80 vluchtten veel Vlamingen de stad uit naar het platteland. De leeggekomen, vervallen stadshuizen werden goedkoop opgekocht door migranten. Zij brachten door gezinshereniging hun families naar België en hadden grotere woningen nodig. Het was in die tijd dat mijn opa een herenhuis op het Antwerpse Zuid kocht – zonder een lening bij de bank. Dat is vandaag onvoorstelbaar.

Ook in Marokko werd destijds volop in vastgoed geïnvesteerd. Dat was nodig, want voor de eerste generatie was het niet gek om in de zomervakantie twee maanden in Marokko door te brengen. Veel Marokkanen van die generatie leefden extreem zuinig en

maakten verstandige financiële keuzes, gericht op basisbehoeften en de toekomst van hun kinderen.

Maar tijden veranderen. Wie koopt nu nog, zoals mijn opa, zomaar cash een woning? Het herenhuis dat hij ooit kocht voor 1 miljoen Belgische frank (€24.789), daar koop je vandaag nog geen zak chips mee. Rond de eeuwwisseling stegen de vastgoedprijzen in de steden naar duizelingwekkende hoogten. Mijn opa verkocht zijn herenhuis in die tijd voor een veelvoud aan een immokantoor, dat het opknapte en voor nóg meer doorverkocht. Ondanks die prijsstijging die lijkt aan te houden, blijft vastgoed aantrekkelijk voor veel familieleden en vrienden. Alleen wordt er nu bijna altijd een lening bij de bank afgesloten. Maar geld lenen met rente is verboden in de islam.

Een woonlening afsluiten is een van de meest controversiële onderwerpen op een Marokkaans familiefeest. Er is altijd wel iemand die net iets te veel muntthee of koekjes op heeft en het onderwerp aansnijdt. Binnen de kortste keren ontstaan er twee kampen, met een vurige discussie over rente tot gevolg. Sommigen zien een woonlening niet als woekerrente en zijn ervan overtuigd dat het onder de huidige marktomstandigheden is toegestaan. Anderen blijven streng in de leer en wijzen het categorisch af.

Het verbod op rente staat meerdere keren expliciet in de Koran. Later in dit boek ga ik hier dieper op in. Maar het is goed om te begrijpen waar de huidige verdeeldheid binnen de moslimgemeenschap vandaan komt.

De fatwa die alles veranderde

14 Wanneer een groep islamitische shariageleerden (sharia is de religieuze wetgeving in de islam die regels en richtlijnen biedt voor hoe moslims hun leven moeten leiden) samenkomt en specifieke vraagstukken met betrekking tot de godsdienst onderzoekt en bediscussieert, volgt een conclusie/oordeel of een zogenaamde ‘fatwa’. Voor deze beoordeling richten ze zich op traditionele bronnen zoals de Koran of hadith, een verzameling ooggetuigenverlagen van mensen die samen met de profeet Mohammed, vrede zij met hem, geleefd hebben. Sommige kwesties en situaties zijn modern en erg specifiek voor onze tijdgeest, dus deze geleerden gaan op zoek naar een moderne interpretatie waarover zij een consensus vinden. Een onnozel voorbeeld: stel, je zit op een lange vlucht naar Mexico en je wil bidden. Hoe doe je dat dan precies, aangezien er in de tijd van de profeet geen vliegtuigen bestonden? De geleerden proberen dan op basis van hun inzichten en interpretaties een antwoord te bieden op deze vraag. Dit proces heet ‘*ijtihad*’: een groep geleerden neemt de verantwoordelijkheid om religieuze oordelen uit te spreken, die gelovigen in eer en geweten kunnen volgen.

Op 18 oktober 1999 lag een hele lijst vraagstukken op tafel bij de *European Council for Fatwa and Research*, onder leiding van mufti Yusuf Al Qardawi van de prestigieuze Al Azhar-universiteit in Egypte. Punt twee op de agenda van de vergadering: is het toegestaan om als moslim een rentelening aan te gaan nu huizen in Europa op eigen kracht onbetaalbaar zijn? In Europa kunnen moslims namelijk niet terecht bij islamitische banken die helpen op een shariaconforme wijze een woning te kopen. De raad van geleerden heeft enkele dagen gedebatteerd over dit vraagstuk en sprak een uitgebreide en genuanceerde fatwa uit die ik samenvat in drie punten:

1. Rente is een grote zonde en is verboden. Dit blijft de regel, hoe je het ook bekijkt.
2. De Europese moslimgemeenschap moet blijven zoeken naar betere oplossingen. Zoals islamitische banken die huizen financieren zonder rente, via andere methodes die wél zijn toegestaan.
3. Soms mag het, maar alleen bij extreme nood. Als er echt geen andere manier is om een dak boven het hoofd te krijgen en het noodzakelijk is voor het gezin, mag een lening met rente worden aangegaan. Maar dit mag alleen onder strikte voorwaarden:
  - Het mag maar voor één woning zijn.
  - Het huis moet bedoeld zijn om in te wonen, niet als luxe of investering.

Het is een fatwa die als een schokgolf door de moslimgemeenschap gaat. De discussie onder moslims is: hoe definieer je een extreme noodzaak? Mensen die een huis willen kopen, zien geen drempel meer naar die droom van een eigen woning. Andere moslims zeggen dat er wel een alternatief is: de huurmarkt. En wie niet terecht kan bij de particuliere verhuurders, kan bij de staat aankloppen voor een sociale woning of zelfs bij het OCMW. Opties genoeg. Toch?

Niettemin is het belangrijk om te benadrukken dat de fatwa waarin het verbod op rente wordt omzeild, spreekt over de extreme noodzaak van een dak boven je hoofd. Wie dakloos is of leeft in een slechte woning, loopt achter in het leven, kan daardoor niet functioneren in de samenleving en zet zijn/haar leven op het spel. In de fatwa interpreteren de geleerden de situatie volgens het principe van ‘nood breekt wet’. Zo wordt in de Koran toegestaan om varkensvlees te eten indien er absoluut geen alternatief is en als je leven op het spel staat. Dus wat in tijden met lange wachtlijsten voor sociale woningen? Of wat met de mensen die te veel

verdienen voor een sociale woning, maar te weinig geld hebben voor een kwalitatieve huurwoning die vaak erg duur geprijsd is? Of grote gezinnen die vaak op een njet stoten bij huisbazen, die liever niet verhuren aan een gezin met veel kinderen en voor wie het aanbod grote woningen ook zeer klein is? Deze mensen hebben vaak toegang tot sociale woonleningen die hen wel toegang zouden kunnen geven tot een kwalitatieve woning. Vallen zij dan onder deze befaamde uitzondering? En dan heb ik het nog niet gehad over de structurele discriminatie op de arbeidsmarkt. Iedere moslim moet een eigen inschatting maken en bij twijfels een betrouwbare theoloog aanspreken om uiteindelijk zelf in eer en geweten een geïnformeerde keuze te maken.

De fatwa vervalt wel voor mensen die argumenteren dat huren weggegooid geld is. Het is een vaak aangehaalde reden om toch koste wat het kost een huis te kopen. Geld betalen om te wonen is geen weggegooid geld; je betaalt voor een woning die iemand ter beschikking stelt. Een huis kopen kost tenslotte ook geld.

Eindstand: de fatwa van Qaradawi & co heeft de deur geopend naar de conventionele financieringen bij traditionele banken en dat moslims daar vandaag gebruik van maken en dit zien als een nood die ze op die manier invullen. Een woning kopen wordt gezien als de belangrijkste investering voor de oude dag. Dat er shariaconforme, renteloze en vaak betere manieren zijn om tot hetzelfde eindresultaat te komen, ontgaat hun volledig.

Daarom vind ik het jammer dat als het thema islamitisch financieren aan bod komt, dit helemaal verengd wordt tot het oprichten van islamitische banken die ons zouden moeten helpen zonder rente een woning te kopen, terwijl shariaconforme geldzaken breder gaan dan alleen maar vastgoed. Moslims groeien op in financiële ongeletterdheid en dat is zonde.

Daarom zie ik dit boek als een gift aan mijn dochter. Het kind van een nieuwe mythische Vlaamse middenklasse. Ik zie het als een van mijn belangrijkste opvoedkundige taken om haar verantwoord te leren omgaan met geld, op dat zij later zelf geïnformeerde keuzes kan maken om haar vermogen en toekomst veilig te stellen en de financieel-maatschappelijke achterstand goed te maken. Ik kan me geen mooiere erfenis voorstellen.

Ik, de moslim- en amateurbelegger

Wie ben ik om een boek te schrijven over beleggen? Ik ben geen professioneel investeerder, hooguit een amateurbelegger. Toch wil ik mijn verhaal delen. Ik kan natuurlijk wachten tot ik jarenlang ervaring heb opgedaan op de beurs en jou, de lezer, tot in de puntjes kan uitleggen en adviseren hoe je moet omgaan met je geld. Alleen geloof ik dat het waardevoller is om het verhaal te lezen van iemand die ook net begonnen is met beleggen omdat alle drempels, vragen en onzekerheden dan nog vers in het geheugen liggen.

Mijn investeringsreis begon op de beurs. Het was mij bekend dat beleggen in aandelen is toegestaan, zolang de bedrijven geen activiteiten uitvoeren die in strijd zijn met islamitische regels. Denk bijvoorbeeld aan bedrijven die alcohol produceren, rente hanteren, gokken faciliteren of varkensvlees en alcohol verkopen. Met aandelen word je mede-eigenaar en deel je in de winsten of verliezen van een bedrijf.

In 2023 begon ik te luisteren naar *De 7*, de gratis dagelijkse podcast van zakenkrant *De Tijd*. Deze podcast biedt op een toegankelijke manier inzicht in het economische nieuws. In een van de afleveringen werd de splitsing van chemiebedrijf Solvay besproken. Dat bedrijf kende ik goed: in de middelbare school volgde ik de richting chemie. Solvay gold toen al als een industriële parel in

de Antwerpse haven. Het bedrijf, opgericht in 1863, had een rijke geschiedenis en een uitstekende reputatie. Als tiener droomde ik van een goedbetaalde job in die haven, en Solvay was een van de meest begeerde werkgevers.

In 2023 besloot Solvay zich op te splitsen in twee bedrijven: Solvay 2.0 en Syensqo, onder leiding van CEO Ilham Kadri. Kadri, geboren in Marokko, werkte zich op tot een van de belangrijkste CEO's van België. Over rolmodellen gesproken. Haar professionele pad fascineerde me zo dat ik, na de splitsing van Solvay, besloot mijn eerste aandeel te kopen. Met een bang hart, dat wel. Maar sinds dat moment ben ik via mijn aandelen een beetje mede-eigenaar van het bedrijf waar ik als kleine Mohamed ooit van droomde te werken. Hoe bijzonder is dat?

Toen ik dat eerste aandeel kocht via een *broker app* (een app waarmee je beleggingsproducten kunt kopen en verkopen), wist ik nauwelijks hoe de beurs werkte. Maar omdat ik zeven aandelen van Solvay in mijn portefeuille had, voelde ik me verplicht om zoveel mogelijk te leren over verantwoord investeren. Vooral belangrijk voor mij was hoe ik mijn religieuze en ethische waarden kon respecteren.

Mijn zoektocht bracht me bij boeken, podcasts en artikelen over zowel conventioneel als islamitisch beleggen, ofwel shariaconform investeren. Ik ontdekte dat deze informatie erg verspreid en vaak ontoegankelijk is voor beginners die op een eenvoudige manier meer willen leren over vermogensopbouw, inflatiebescherming en beleggen zonder rente. Want beleggen draait niet om snel rijk worden, maar om je spaargeld op een geduldige en verantwoorde manier laten groeien en beschermen tegen waardevermindering. Ik leerde grote beleggers kennen als Warren Buffet, Charlie Munger, Chuck Acre en Terry Smith. Vooral de beroemde beursgoeroe Warren Buffet is een bron van wijsheid

gebleken. De beroemde fondsbeheerder is ver in de negentig en staat nog steeds aan het hoofd van zijn beleggingsfonds Berkshire Hathaway. Hij staat bekend als een no-nonsense belegger met de fantastische gave om complexe zaken met enkele rake quotes eenvoudig uit te leggen.

Dit boek biedt geen oplossing voor mensen die niet genoeg verdienen om te sparen en te beleggen. Ik besef dat ik in een bevoorrechte positie zit, waarin ik de luxe heb om mijn spaargeld te laten werken. Daarom besteed ik ook aandacht aan *zakat* (de islamitische armenbelasting) en *sadaqa* (liefdadigheid). Het is onze plicht om solidair te zijn met minderbedeelden, ongeacht of zij moslim zijn of niet. Want beleggen biedt geen structureel antwoord op armoede. Dit boek richt zich vooral op mensen die, net als ik, wat spaargeld hebben en dit op een verantwoorde manier willen laten groeien.

Tot slot: beschouw dit boek niet als persoonlijk beleggingsadvies of als religieuze leidraad. Ik ben niet voldoende geschoold in beide disciplines om mijn woorden als absolute waarheid te presenteren. Dit is een persoonlijk verslag, gebaseerd op externe bronnen en mijn ervaringen in mijn eerste intensieve jaar als belegger. Mijn hoop is dat dit boek een startpunt kan zijn voor jouw eigen reis. Informeer jezelf, maak verantwoorde keuzes, en zorg dat die aansluiten bij je risicoprofiel, waarden en geloof.

Les 1:
Rente is een zonde

Lenen bij Jeroen

22 De eerste keer dat ik zelf rente betaalde, moet op de middelbare school zijn geweest. Ik was veertien en kreeg van mijn moeder een paar euro zakgeld per week, bedoeld voor tussendoortjes in de pauze. Dat kon een chocoladewafel uit de snoepautomaat zijn of een broodje van de supermarkt iets verderop. Maar ik was niet bepaald een budgetexpert: halverwege de week zat ik vaak al zonder geld. Mijn moeder was streng als het om geld ging: ‘Op is op. Je wacht maar tot volgende week.’ Geduld was echter niet mijn sterkste kant, dus leende ik geld van klasgenoten.

Sommigen waren ouder, hadden een studentenjob en konden makkelijk een paar euro’s missen. Terugbetalen was meestal niet nodig. De meeste klasgenoten hadden, net als ik, Marokkaanse roots. In onze cultuur zijn vrijgevigheid en zorg voor anderen belangrijk, en binnen onze groep ontstond een soort informele sociale zekerheid. Iedereen kon altijd meedoen: snoep, fastfood; alles werd gedeeld. Je hoefde je nooit buitengesloten te voelen. Maar op dagen dat zelfs de grootste schouders in de groep krap bij kas zaten, moest je buiten de groep op zoek naar geld.

Dan kwam je al snel uit bij Jeroen. Hij was een typisch Vlaamse jongen, altijd te herkennen aan zijn broek – zomer of winter, weer of geen weer. Waarschijnlijk was hij gehard door de vele buitenactiviteiten van de scouts, waar hij leider was. Jeroen zat in een andere klas en was een serieuze student die niet veel ophad met onze relaxte houding ten opzichte van school. Toch konden we goed met elkaar overweg. Als mijn geld op was, was Jeroen vaak degene die 50 cent kon missen voor een chocoladewafel. Maar bij hem was er geen sprake van sociale zekerheid of broederschap. Toen hij me dat muntstuk gaf, waarschuwde hij meteen: ‘Ik wil het volgende week terug.’

‘Natuurlijk,’ dacht ik, terwijl ik het aannam. Maar ik vergat die belofte al snel.

Een week later kwam Jeroen naar me toe, zijn agenda opengelegd in zijn hand. Streng en kordaat vroeg hij zijn geld terug: ‘70 cent, alsjeblieft.’

Ik keek hem verbaasd aan. ‘Hoezo, 70 cent? Ik heb toch maar 50 cent geleend?’

Met een glimlach legde hij uit: ‘Geld betaal je terug met rente. Toen jij mijn 50 cent had, kon ik dat geld niet zelf gebruiken. Dat kost mij dus geld.’

In zijn agenda hield hij nauwkeurig lijstjes bij van aan wie hij hoeveel geld had geleend en wat hij aan rente moest ontvangen. Met tegenzin betaalde ik hem de 70 cent. Mijn eergevoel stond het niet toe om schulden te hebben bij iemand die bij -40 graden in korte broek naar school kwam. Toch voelde ik een instinctief gevoel van onrecht. In mijn groep was voor elkaar zorgen altijd het uitgangspunt, zonder dat er voorwaarden aan verbonden waren.

Nu, jaren later, besef ik pas dat Jeroen me een rente van 40% heeft laten betalen. Op jonge leeftijd had hij al door hoe ons economische systeem werkt, en hoe je er je voordeel mee kunt doen. Hoe minder geld mensen hebben, hoe meer rente ze betalen om te mogen lenen.

Neem bijvoorbeeld mevrouw Leemans, een bekende Antwerpse kredietverstrekker. Als Antwerpenaar ben ik opgegroeid met haar reclame: ‘Lenen bij mevrouw Leemans, is als lenen bij een vriendin.’ Haar roze advertenties, vaak met een foto van zichzelf – breed glimlachend en bellend – waren overal te zien. Haar radiospots sprak ze zelf in, met een warme, vertrouwelijke stem.

Ze klonk als een buurvrouw die je graag helpt. Maar achter dat sympathieke imago zat een schimmig bedrijfsmodel.

24 Ze richtte zich op kwetsbare mensen die nergens anders terecht konden. Voor hen was zij een laatste redmiddel, maar wel met torenhoge rentes, grenzend aan woekerrentes die we kennen uit maf-fiafilms. Zelfs vandaag vind je online nog advertenties van haar bedrijf: ‘Geweigerd door de bank? Mevrouw Leemans helpt.’ Toen oprichtster Margareta Leemans in 2021 op 88-jarige leeftijd overleed, werd ze in de media bijna heilig verklaard. Opmerkelijk, voor iemand die haar fortuin verdiende met de miserie van anderen. Want woekeraars – al eeuwen een begrip – hebben zelden een goede reputatie.

Het religieuze renteverbod

Rond 3000 v.Chr. waren de Sumeriërs een van de eerste volkeren die vastlegden hoe leningen met rente werkten. Dat deden ze in hun kenmerkende spijkerschrift. In 2350 v.Chr. zorgde koning Urukagina ervoor dat sommige mensen hun schulden konden laten kwijtschelden. Ruim zeshonderd jaar later, rond 1750 v.Chr., stelde Hammurabi, de koning van Babylon, duidelijke regels op voor leningen en rente. Deze regels bleven meer dan duizend tweehonderd jaar bestaan.

De situatie veranderde in 539 v.Chr., toen de Perzen het gebied overnamen. Vanaf dat moment stegen de rentes aanzienlijk. Bij de oude Grieken ging het nog verder: wie zijn schulden niet kon terugbetalen, werd vaak gedwongen als slaaf te werken voor zijn rijke schuldeisers. Dit maakt duidelijk dat rente in de oudheid vaak gepaard ging met onrecht en de uitbuiting van zwakkeren. Het is dan ook niet verrassend dat veel religies rente hebben verboden.

In de Hebreeuwse Bijbel staan duidelijke verboden tegen het vragen van rente binnen de gemeenschap. Zo staat in Deuteronomium 23:19-21:

‘U mag geen rente vragen als u iets aan een volksgenoot leent, of het nu gaat om geld of voedsel of wat u ook maar tegen rente te leen kunt geven. Van een buitenlander mag u wel rente heffen, maar niet van iemand uit uw eigen volk.’

Ook in Leviticus 25:36-37 wordt het renteverbod herhaald:

‘Toon ontzag voor je God en laat je volksgenoten niet verkommeren. Wanneer je een volksgenoot iets leent, mag je hem vooraf noch achteraf rente vragen. Je mag van hem geen rente vragen als je hem geld leent, en geen winst maken als je hem voedsel geeft.’

De islam gaat verder en verbiedt rente volledig. De Koran gebruikt krachtige woorden om rente (*riba* in het Arabisch) te verbieden. In Hoofdstuk 2, vers 275 staat:

‘Zij die de woeker verteren, zullen alleen maar opstaan zoals hij opstaat die door de aanraking van de satan in elkaar geslagen wordt. Dat komt omdat zij zeiden: “Handel is gelijk aan woeker.” Maar God heeft de handel toegestaan en de woeker verboden.’

Verderop in vers 279 wordt gewaarschuwd:

‘Maar als je het niet doet (rente vermijdt), wees dan voorbereid op een oorlog van Allah en Zijn Boodschapper.’

Voor moslims is het renteverbod zo belangrijk dat de profeet Mohammed, vrede zij met hem, het in zijn afscheidsspeech in één adem noemde met de vijf zuilen van de islam. Ook zijn metgezel en latere kalief Omar ibn Khattab was resoluut:

‘Pas op voor schulden. Hun minste effect is zorgen, en hun ergste effect kan oorlog zijn.’

Het renteverbod in Europa

In Europa was rente ook lange tijd verboden. In 789 stelde Karel de Grote een totaalverbod op rente in. Rente vragen werd strafbaar. De kerk bleef dit verbod handhaven tot ver in de middeleeuwen. De reden hiervoor was dat het onrechtvaardig werd gevonden dat rijken steeds rijker werden door anderen uit te buiten, zonder zelf te werken.

Dit veranderde echter in de zestiende eeuw. De protestantse prediker Johannes Calvijn introduceerde een nieuwe interpretatie. Hij maakte een onderscheid tussen twee soorten leningen:

1. **Consumentenkrediet:** leningen voor arme mensen om te overleven, voor wie rente nog steeds verboden bleef.
2. **Investeringskrediet:** leningen voor bedrijven of investeerders, waar rente wel toegestaan werd.

De invloed van Calvijn op het ontstaan van ons moderne financiële systeem was groot. Volgens econoom en socioloog Max Weber heeft deze interpretatie bijgedragen aan de opkomst van het kapitalisme.

Het renteverbod in de islam

De meerderheid van islamitische denkers blijft zich tegen rente verzetten. Het renteverbod, of *riba*, is diep verankerd in de islamitische wetgeving (*sharia*). Het doel is een rechtvaardig economisch systeem dat sociale harmonie bevordert. Volgens deze principes mag geld niet worden gebruikt om winst te maken. Geld wordt alleen gezien als een ruilmiddel, zoals de grote geleerde Imam Ibn Taymiyyah benadrukte:

‘Het fysieke geld is nooit het doel, maar slechts een middel om goederen en diensten uit te wisselen.’

Soorten *riba* (rente)

In de islam worden verschillende vormen van rente onderscheiden:

1. **Riba al-Nasihah**
Dit is de meest voorkomende vorm in moderne financiële systemen. Het betekent dat iemand extra moet betalen bij terugbetaling van een lening, als compensatie voor het uitstellen van de betaling.
2. **Riba al-Fadhil**
Dit verwijst naar ongelijkheid in de ruil van gelijke goederen. Bijvoorbeeld, als iemand een kilo goud ruilt tegen anderhalve kilo goud zonder dat er sprake is van toegevoegde waarde.
3. **Riba al-Manawi**
Dit ontstaat bij oneerlijke economische transacties door machtsongelijkheid. Bijvoorbeeld wanneer een producent krediet verleent aan een winkelier onder de voorwaarde dat de winkelier alleen producten van dat merk mag verkopen. Dit beperkt de winkelier en zijn klanten.

De invloed van rente op armoede en ongelijkheid

Rente zorgt ervoor dat de kloof tussen rijke en arme bevolkingsgroepen groeit. Kredietverstrekkers zoals mevrouw Leemans profiteren hiervan, terwijl mensen met schulden vaak vastzitten in een vicieuze cirkel van afbetalingen. Deze cyclus drijft hen verder in armoede. Het concept van *riba* versterkt machtsongelijkheid: het verdeelt de samenleving in twee groepen, namelijk schuldeisers en schuldenaars. De laatsten worden vaak volledig afhankelijk van de eersten.

Het idee dat rente in welke vorm dan ook verboden is, wordt breed gedragen binnen de wereldwijde moslimgemeenschap. Deze opvatting komt voort uit een strikte interpretatie van islamitische bronnen, zoals de Koran en de overleveringen van de profeet Mohammed. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van een volledig parallel islamitisch financieel systeem in landen zoals Saudi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Maleisië. In dit systeem wordt er alles aan gedaan om rente volledig te bannen uit financiële systemen en producten. Veel van de financiële producten die zij hebben ontworpen, lijken sterk op de klassieke westerse producten met rente. Het verschil zit in de juridische basis. In de islamitische rechtspraak (*fiqh*) zijn de regels en logica anders dan als je er op een zuiver economische manier naar kijkt. Hoewel economische argumenten zeker meetellen, staan juridische argumenten gebaseerd op de Koran en de profetische overleveringen voorop.

Moderne kritiek op het renteverbod

Tegenwoordig zijn er echter ook stemmen die vraagtekens zetten bij dit strikte renteverbod en de ingewikkelde zoektocht naar alternatieven die vaak dezelfde uitkomst hebben als rente. Net als Calvijn in de zestiende eeuw, wijzen ze erop dat de rente uit het verleden niet te vergelijken is met de gereguleerde financiële systemen van vandaag. De aanpak van geldverstrekkers zoals mevrouw Leemans, die hoge rentes vragen en kwetsbare mensen uitbuiten, lijkt op de praktijken uit de pre-islamitische tijd. Maar hoe zit het met moderne woonleningen? Hierbij ondergaan schuldenaars vaak een grondige financiële toetsing voordat zij tegen een marktconforme rente een lening krijgen. Is dat te vergelijken met een situatie waarin mensen het risico lopen tot slaaf gemaakt te worden als ze hun schulden niet kunnen terugbetalen?

Daarnaast zijn de zogenoemde 'rentevrije' islamitische financiële systemen vaak duurder en complexer dan traditionele systemen. Is dat echt een beter alternatief? En hoe zit het met inflatie, een wereldwijd fenomeen dat niet stopt bij de grenzen van islamitische landen? En wat met gezonde bedrijven die goedkoop geld kunnen lenen en deze rente kunnen inbrengen als een boekhoudkundige kost, wat hen op een fiscaal gunstige en goedkope wijze laat groeien? Deze vraagstukken maken het debat over rente en *riba* bijzonder complex.

Ik ben blij dat er zoveel debat is over financiële systemen. Alleen sluit ik mij als eenvoudige moslim zonder shariascholing aan bij de consensus onder geleerden. Zij weten het beter dan ik. Met nieuwsgierigheid volg ik vanaf de zijlijn hoe het debat over *riba* zich verder ontwikkelt.

Waar ik ook nieuwsgierig naar ben, is wat er van Jeroen is geworden. Zou hij tegenwoordig werken als deurwaarder, met een clipboard in de hand, en jagen op mensen die hun rekeningen niet kunnen betalen? Of krijg je hem aan de lijn als je voor een krediet belt naar mevrouw Leemans: 'Lenen bij Jeroen is als lenen bij een vroegere schoolvriend?'

Les 2:

Niets mis met winst op winst

